

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Rejonowy w Bytomiu nadał tytułowi egzekucyjnemu – aktowi notarialnemu z dnia 30 listopada 2012 r. sporządzonemu przez notariusza A. T. z KN w K. (Repertorium A nr (...)) klauzulę wykonalności przeciwko dłużnikowi (...) S. w Ś. w zakresie § 4 w kwocie 2.000.0000 zł i zasądził od dłużnika na rzecz wierzyciela koszty postępowania w wysokości 187 zł.

Sąd Rejonowy, że po myśli art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c. tytułem egzekucyjnym jest akt notarialny, w którym dłużnik poddał się egzekucji i który obejmuje obowiązek zapłaty sumy pieniężnej lub wydania rzeczy indywidualnie oznaczonej, gdy w akcie wskazano termin wykonania obowiązku lub zdarzenie, od którego uzależnione jest wykonanie.

Wnioskodawca sprecyzował zdarzenie stanowiące podstawę żądania zwrotu zaliczki wynikającej z aktu notarialnego i na tę okoliczność przedstawiła szereg dokumentów świadczących o okolicznościach, od których zależało poddanie się przez dłużnika egzekucji. Ponieważ wnioskodawca zamierza wszcząć postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużnikowi, a dołączony do wniosku akt notarialny spełnia wymogi określone w w/w przepisie wniosek podlegał uwzględnieniu.

O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono na podstawie art. 98 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

W zażaleniu na to postanowienie uczestnik wniosł o jego zmianę i oddalenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności oraz zasądzenie kosztów postępowania.

Skarżący zarzucił:

1. błąd w ustaleniach faktycznych poprzez ustalenie, że złożone przez wierzyciela oświadczenie o ziszczeniu się warunków wynikających z aktu notarialnego oraz umowy złożone do akt sprawy jest wystarczające dla przyjęcia takiego stanu rzeczy, pomijając przy tym dłużnika, który winien takie oświadczenie złożyć; pominięcie złożenia oświadczenia przez obie strony stosunku prawnego powoduje brak podstawy faktycznej i prawnej, że spełniły się przesłanki pozwalające na nadanie aktowi notarialnemu klauzuli wykonalności; wierzyciel nie udowodnił w żaden sposób, że ziszczyły się warunki nadania przedmiotowemu aktowi notarialnemu klauzuli wykonalności; natomiast ewentualne opisane przez wierzyciela we wniosku podstawy stanowiąc mogą przedmiot innego postępowania sądowego z pozwu o zapłatę, lecz nie mogą być oceniane w sprawie z wniosku o nadanie klauzuli wykonalności na podstawie art. 777 k.p.c.;

2. naruszenie art. 786 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i ustalenie, że wierzyciel udowodnił wystąpienie zdarzenia, od którego uzależnione było wykonanie tytułu egzekucyjnego, podczas gdy wierzyciel nie wykazał, że została podjęta przez radę nadzorczą wierzyciela uchwała w przedmiocie braku zgody na zawarcie umowy nabycia udziałów w (...) S. ani też, aby zostało zwołane posiedzenie rady nadzorczej obejmującej swoim porządkiem obrad powyższą kwestię, co w konsekwencji przesądza o zawinieniu wierzyciela w zakresie braku zawarcia umowy przyrzeczonej skutkującej brakiem obowiązku zwrotu uiszczonej kwoty 2.000.000 zł, która w istocie stała się zadatkiem.

Wnioskodawca wniosł o oddalenie zażalenia i zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego.

W dalszych pismach procesowych, złożonych przez obu uczestników postępowania, podtrzymali oni dotychczasowe stanowiska w sprawie.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Zażalenie podlegało oddaleniu z następujących przyczyn.

Zgodnie z art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c. tytułem egzekucyjnym jest akt notarialny, w którym dłużnik poddał się egzekucji i który obejmuje obowiązek zapłaty sumy pieniężnej lub wydania rzeczy oznaczonych co do gatunku, ilościowo w akcie określonych, albo też wydania rzeczy indywidualnie oznaczonej, gdy w akcie wskazano termin wykonania obowiązku lub zdarzenie, od którego uzależnione jest wykonanie.

W pierwszej kolejności należy określić kognicję sądu w sprawach dotyczących nadania klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu, gdyż w świetle zarzutów zażalenia ta kwestia nabiera podstawowego znaczenia dla rozstrzygnięcia wniesionego przez uczestnika postępowania środka odwoławczego. Kognicja sądu w tym postępowaniu sprowadza się do dokonania oceny, czy dokument w postaci aktu notarialnego odpowiada warunkowym tytułu egzekucyjnego według właściwych przepisów. Nie podlegają natomiast badaniu w tym postępowaniu kwestie materialnoprawne, w szczególności związane z istnieniem długu, co do którego egzekucji poddał się dłużnik, w tym także z faktycznym istnieniem i treścią stosunku prawnego, z którego wynika zobowiązanie. Nie podlegają również ocenie zagadnienia odnoszące się do zawinienia, jako warunku odpowiedzialności dłużnika.

Tego rodzaju kwestie mają charakter merytoryczny, dla których rozstrzygnięcia właściwą drogą jest postępowanie rozpoznawcze i takim zarzutom służy dłużnikowi instrument obronny w postaci powództwa opozycyjnego na podstawie art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. Dlatego też zakres postępowania klauzulowego w odniesieniu do aktu notarialnego ograniczony jest do zagadnień proceduralnych, tj. zbadania występowania przesłanek procesowych, ustalenia, czy określony akt spełnia wymagania przewidziane w przepisach dla danego rodzaju tytułu egzekucyjnego, stwierdzenia, czy dany akt, ze względu na swoją treść, nadaje się do wykonania w drodze egzekucji, oraz ustalenia, czy wystąpiło zdarzenie, od którego uzależnione jest wykonanie tytułu egzekucyjnego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2008 r., III CZP 155/07, OSNC 2009, nr 3, poz. 42). Kognicją zatem sądu w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu jest ustalenie, czy akt notarialny został sporządzony w zgodzie z przepisami prawa o notariacie, a także, czy zawiera on określone wymogi dla danego rodzaju tytułu egzekucyjnego (por. wyr. SN z 19 marca 1975 r., III CRN 368/74 OSNC PiUS 1976, nr 4, poz. 86 oraz głosę do tego orzeczenia K. Korzana, OSPiKA 1976, poz. 173).

Reasumując ten wątek, w postępowaniu klauzulowym, w tym także odnoszącym się do nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu w postaci aktu notarialnego, sąd ogranicza się do badania formalnego dokumentów będących podstawą nadania klauzuli wykonalności, poprzestając na badaniu treści tytułu egzekucyjnego i ewentualnie przesłanek z art. 786 § 1 k.p.c., względnie innych wymogów zawartych w procedurze cywilnej, a regulujących to postępowanie. Z postępowania klauzulowego wyłączona jest natomiast merytoryczna ocena zdarzeń będących podstawą nadania klauzuli wykonalności, a więc okoliczności odnoszących się do istnienia i wymagalności wierzytelności, co do której dłużnik poddał się egzekucji. Argumenty odnoszące się do zagadnień faktycznych i materialnoprawnych mogą być realizowane jedynie przez dłużnika w postępowaniu rozpoznawczym wywołanym powództwem opozycyjnym. Art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. jest przepisem materialnoprawnym i dłużnik broniąc się powództwem opozycyjnym przed egzekucją opartą na akcie notarialnym, może podnosić wszelkie zarzuty kwestionujące istnienie roszczenia objętego takim tytułem egzekucyjnym. Mogą to być zarówno zarzuty powstałe zarówno przed jak i po wystawieniu tytułu egzekucyjnego, w tym także przed nadaniem klauzuli i po jej nadaniu. Wytaczając to powództwo dłużnik może zakwestionować powstanie lub dalsze istnienie swojego obowiązku świadczenia i wykazać okoliczności, które jego zdaniem dowodzą nieistnienia wierzytelności objętego tytułem egzekucyjnym.

W realiach niniejszej sprawy zbadać należało w takiej sytuacji, czy akt notarialny spełnia wymogi wynikające z prawa o notariacie, a także partykularne wymogi dla tego tytułu egzekucyjnego z art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c. Z tej przyczyny podlegało ocenie, czy świadczenie określone w akcie notarialnym obejmuje zapłatę określonej sumy pieniężnej lub rzeczy oznaczonych co do gatunku lub wydania rzeczy indywidualnie oznaczonej. Nadto badaniu podlega, czy w akcie wskazano stosunek prawny, będący źródłem zobowiązania dłużnika, a także, czy określony został termin wykonania obowiązku lub zdarzenie, od którego uzależnione jest wykonanie.

Niewątpliwym i nie kwestionowanym jest, że określony na wstępie akt notarialny spełnia wymogi art. 92 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Tj. Dz. U. z 2017 r., poz. 2291). W akcie notarialnym z dnia 30 listopada 2012 r. określony został wierzyciel i dłużnik, a także kwota świadczenia pieniężnego, której się poddał dłużnik – 2.000.000 zł. Określony został także stosunek prawny, z którego wynika to świadczenie – warunkowa przedwstępna umowa sprzedaży udziałów z dnia 30 listopada 2012 r. Samo oświadczenie o poddaniu się egzekucji natomiast zostało zawarte w § 4 tego aktu notarialnego.

W akcie notarialnym wskazano termin wykonania zobowiązania – zawarcia umowy przyrzeczonej – do dnia 31 marca 2013 r., a skutkiem nie zawarcia umowy był zwrot zaliczki – w terminie 30 dni. Również stypizowane zostało zdarzenie, od wystąpienia którego uzależnione było spełnienie świadczenia w postaci zwrotu przez uczestnika na rzecz wnioskodawcy zaliczki w kwocie 2.000.000 zł. Jak stanowi § 4 w/w aktu notarialnego, w przypadku nie zawarcia przez wnioskodawcę i uczestnika umowy sprzedaży udziałów w (...) S. w C. – z przyczyn niezależnych od woli stron umowy, w tym nie nabycia przez uczestnika udziałów w tej spółce w terminie do dnia 31 grudnia 2013 r. (po aneksach) bądź w przypadku odstąpienia od umowy przez którąkolwiek ze stron, uczestnik zobowiązał się zwrócić wnioskodawcy otrzymaną zaliczkę lub zadatek w pojedynczej wysokości oraz zaliczkę i inne otrzymane świadczenia. Z opisanej wcześniej przedwstępnej umowy z dnia 30 listopada 2012 r. wynika z kolei, że do zawarcia umowy przyrzeczonej dojdzie pomiędzy stronami pod warunkiem spełnienia czterech przesłanek: wyrażenia przez radę nadzorczą wnioskodawcy zgody na nabycie przez niego udziałów w w/w spółce (do dnia 30 września 2013 r.), nabycia przez uczestnika udziałów (...) S. w ilości 700 sztuk, dokonania przez uczestnika zmiany umowy (...) S. (na warunkach określonych w umowie) i wyrażenia przez zgromadzenie wspólników (...) S. zgody na zbycie przez uczestnika na rzecz wnioskodawcy tych 700 udziałów.

W kontekście treści umowy przedwstępnej i aktu notarialnego o spełnieniu kryteriów nadania klauzuli wykonalności decyduje akt notarialny, gdyż tylko ten dokument jest tytułem egzekucyjnym. Dalsze warunki, które strony ustaliły jako podstawę zawarcia przyrzeczonego pomiędzy nimi kontraktu nie mają znaczenia dla oceny podstaw nadania klauzuli wykonalności. To bowiem łączyłoby się z materialnoprawną oceną łączącego strony stosunku zobowiązaniowego, co jak wcześniej powiedziano jest niedopuszczalne w postępowaniu klauzulowym. Z tych względów Sąd Okręgowy prezentuje stanowisko, że dla nadania klauzuli wykonalności znaczenie ma jedynie treść aktu notarialnego, w którym dłużnik poddał się egzekucji, a nie treść zapisów kontraktowych, które stanowiły podstawę oświadczenia o poddaniu się egzekucji. Ewentualne różnice, czy też nieścisłości pomiędzy treścią umowy, a oświadczeniem o poddaniu się egzekucji nie mogą być przedmiotem rozpoznania w postępowaniu klauzulowym i per se nie mogą przesądzać o bezzasadności wniosku o nadanie klauzuli wykonalności.

Odczytując treść zapisów aktu notarialnego z dnia 30 listopada 2012 r. winno się dojść do wniosku, że w tym akcie opisany został termin, jak i zdarzenie, od którego uzależnione było spełnienia przez uczestnika świadczenia na rzecz wnioskodawcy, o którym mowa w art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c. Przyjmuje się bowiem, że zdarzeniem, od którego uzależniono wykonanie obowiązku, może być w szczególności ziszczenie się określonego warunku, zarówno zawieszającego, rozwiązującego, jak i potestatywnego. Z zachowaniem reguł kontraktowania (art. 353⁽¹⁾ k.c.) ustawodawca woli stron pozostawił określenie zdarzenia skutkującego powstaniem po stronie obowiązku spełnienia na rzecz wierzyciela określonego świadczenia. § 4 aktu notarialnego określa dwa zdarzenia, których wystąpienie uaktualnia obowiązek zwrotu zaliczki na rzecz wierzyciela: nie zawarcie umowy przyrzeczonej z przyczyn niezależnych od woli stron umowy, w tym nienabycia przez dłużnika udziałów w (...) S. albo odstąpienie od umowy przez którąkolwiek ze stron. Te zapisy odpowiadają wymogom art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c.

Z tą ostatnią przesłanką nadania aktowi notarialnemu klauzuli wykonalności związana jest istota zażalenia, na której skarżący oparł swoje stanowisko w sprawie. Skarżący nie zgodził się z zapytywaniem wierzyciela, jakoby do niezachowania umowy przyrzeczonej doszło bez zawnienia którejkolwiek ze stron. Jego zdaniem, czynnością podstawową dla realizacji umowy przyrzeczonej było uzyskanie przez wierzyciela zgody rady nadzorczej na zawarcie umowy przyrzeczonej do dnia 30 września 2013 r., a wobec nieziszczenia się tego warunku nie było możliwym spełnienie pozostałych przesłanek zawarcia umowy przyrzeczonej. Rada nadzorcza nie podjęła natomiast żadnej

decyzji – ani odmawiającej, jak również pozytywnej na nabycie udziałów, mimo trybu przewidzianego w § 3 ust. 5 umowy przedwstępnej z dnia 30 listopada 2012 r., co skutkowało zwrotem zaliczki na podstawie § 5 ust. 6. Tym samym zdaniem skarżącego nie zostały spełnione warunki pozwalające na nadanie aktowi notarialnemu klauzuli wykonalności. Podstawowym bowiem warunkiem był brak zwrotu zaliczki w sytuacji niezawinionego przez żadną ze stron braku zawarcia umowy przyrzeczonej. Dalej skarżący wskazał, że do nie zawarcia umowy przyrzeczonej doszło z winy wierzyciela, który nie wystąpił do rady nadzorczej o wyrażenie zgody na zawarcie tej umowy. Tym samym działanie wierzyciela winno być oceniane w kontekście art. 93 § 1 k.c. Skarżący powołał się także na przedawnienie wierzytelności, której egzekucji poddał się dłużnik.

Przekładając powyższe na grunt art. 786 § 1 k.p.c. zdanie pierwsze k.p.c., należy mieć na uwadze, że jeżeli wykonanie tytułu egzekucyjnego jest uzależnione od zdarzenia, które udowodnić powinien wierzyciel, sąd nada klauzulę wykonalności po dostarczeniu dowodu tego zdarzenia w formie dokumentu urzędowego lub prywatnego z podpisem urzędowo poświadczonym. Stosownie do brzmienia tego przepisu dokumenty urzędowe oraz prywatne z podpisami urzędowo poświadczonymi są jedynymi dowodami, za pomocą których wierzyciel może wykazać, że nastąpiło zdarzenie, od którego uzależnione jest wykonanie tytułu egzekucyjnego. Wbrew twierdzeniom zażalenia podstawą wykazania przesłanek nadania klauzuli wykonalności nie będzie jedynie dokument prywatny pochodzący od dłużnika, gdyż *lege non distinguente* omawiany przepis nie zawiera takiego ograniczenia. Może to być zatem oświadczenie wierzyciela, o ile stanowi ono dokument w prywatny w ujęciu art. 245 k.p.c., pod warunkiem, że został on sporządzony z podpisem urzędowo poświadczonym. Taki dokument został załączony do wniosku w postaci oświadczenia wierzyciela z dnia 31 lipca 2017 r., z treści którego wynika, że spełnione zostały przesłanki nadania klauzuli wykonalności z § 4 aktu notarialnego. Jeszcze raz warto w tym miejscu podkreślić, że wskazując na formalny charakter postępowania klauzulowego dla wykazania przesłanki z art. 786 § 1 k.p.c. wyłączone znaczenie ma to, czy zdarzenie, od wystąpienia którego uzależnione jest wykonanie tytułu wykonawczego wynika z dokumentu przedstawionego przez wierzyciela, a nie to, czy faktycznie ono wystąpiło. Jeśli dłużnik przeczy istnieniu zdarzenia, na które powołuje się wierzyciel, przysługuje mu środek obronny z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c., o czym była mowa wcześniej.

Niezależnie od tego, zarzuty podnoszone przez dłużnika w odniesieniu do spełniania przesłanek nadania klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu w postaci wymogu uzyskania zgody rady nadzorczej na nabycie przez wierzyciela udziałów w (...) S. nie mają żadnego znaczenia z punktu widzenia rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Nie powielając wcześniejszych wywodów, dla nadania klauzuli wykonalności znaczenie ma treść notarialnego oświadczenia dłużnika o poddaniu się egzekucji, a nie wystąpienie materialnoprawnej przesłanki powstania zobowiązania do zwrotu pobranej zaliczki w kwocie 2.000.000 zł w świetle zapisów kontraktowych. Z kolei treść § 4 jest jasna – podstawą nadania klauzuli wykonalności jest m. in. przypadek nienabycia przez dłużnika udziałów w (...) S. w terminie tam określonym. I takie zdarzenie, co jest bezsporne nie miało miejsca. Dalej idąc, treść § 4 daje asumpt do wniosku, że nienabycie tych udziałów przez dłużnika, zrównane zostało z niezależnymi przyczynami skutkującymi nie zawarcie umowy przyrzeczonej. Pozostałe warunki, od których uzależniono zawarcie umowy przyrzeczonej, na które powołuje się skarżący nie zostały opisane w § 4 aktu notarialnego, a tym samym wbrew intencjom dłużnika nie podlegają one ocenie w niniejszym postępowaniu.

Nie są trafne także twierdzenia zażalenia w odniesieniu do przedawnienia wierzytelności, gdyż badanie tej okoliczności zarezerwowane zostało do postępowania rozpoznawczego. Ta sama uwaga odnosi się do pozostałych zarzutów zażalenia.

Z nakreślonych powyżej przyczyn zażalenie podlegało oddaleniu na podstawie art. 385 w zw. z art. 397 § 2 i art. 13 § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 oraz art. 99 i art. 13 § 2 k.p.c., zasądzając od dłużnika na rzecz wierzyciela koszty zastępstwa radcowskiego w wysokości 120 zł, zgodnie z § 10 ust. 2 pkt 1 w zw. z § 8 ust. 1 pkt 14 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Tj. Dz. U. z 2018 r., poz. 265).

Małgorzata Kowalska Dariusz Chrapoński Marcin Popiołek